

Oponentský posudok pre konanie na vymenovanie za profesora

doc. PhDr. Jána Sládečka, PhD. v študijnom odbore 2.2.4 divadelné umenie

Pre potreby vymenovania za profesora predkladá kandidát podrobné súpisy svojej doterajšej tvorby. Tak ich predložil aj doc. PhDr. Ján Sládeček, PhD. a mne to nástojčivo pripomenulo to, čo patrí k jeho základným charakteristikám a čo treba spomenúť na začiatku môjho posudku: je to jeho „dvojdornosť“. Tento termín mal rád prof. Pavol Palkovič, ale používa sa aj všeobecne, a dovoľm si ho použiť aj ja tu a teraz. Dvojdornosť je u Jána Sládečka zjavná – je dramaturgom a režisérom na jednej strane a je divadelným historikom a publicistom na strane druhej. Teraz sa uchádza o vymenovanie v odbore divadelné umenie, ale pravdepodobne by sa nikto nečudoval, keby išiel na to aj cez teatrológiu. Z tohto hľadiska je Sládeček v našom divadle určitou výnimkou či výnimočnosťou. Mali sme a máme prirodzene aj ďalších režisérov, ktorí vedeli exaktne pracovať s dramatickým textom, vedeli napríklad literárne zhodnotiť aj svoje biografie, ba publikovali aj vedecké poznatky. Vedel to už Janko Borodáč, aj Ján Jamnický, dnes si pripomeňme aspoň Ľubomíra Vajdičku, avšak Sládeček má za sebou 69 diel, ktoré by sme mali nazvať umelecké (dramaturgia, réžia) a na druhej strane má 98 publikovaných odborných prác o divadle, a to nielen bežných článkov do bulletinov, čo býva pre každého režiséra jedna z rutinných aktivít, ale aj divadelno-historické monografie (Dejiny myjavského divadla, Mág javiska a divadla o Jánovi Jamnickom a monografickú štúdiu o Ivanovi Stodolovi).

Keby sme išli ešte viac do hĺbky, tak by sme mu našli nielen dva domy, ale viaceré – editorskú činnosť, pedagogickú, teraz je dekanom Fakulty dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici a je aj umeleckým šéfom Spišského divadla.

Keď si priblížime Sládečkovu režijnú a dramaturgickú dráhu, zistíme, že jeho prioritou nielen v kvantitatívnom meraní, je slovenská dramatika, čo v jej rámci zahŕňa veľký počet autorov staršej doby – alebo inak povedané, nie tých ešte žijúcich. Určite, nájdeme u neho aj dramatikov ako O. Zahradník, P. Kováčik (s ktorým spolupracoval viackrát ako režisér i dramaturg), ale toto sú vlastne len málopočetné výnimky. Inak sa najradšej obracal k J. Palárikovi, J. Barč-Ivanovi, VHV, I. Stodolovi, J.G. Tajovskému, M. Urbanovi. Slovenská klasika je jeho najobľúbenejším výberom témou a v nej má aj uznanie kolegov z divadiel, pretože si ho režiséri často prizývali práve na ňu (P. Haspra, V. Strnisko, M. Pietor, Ľ. Vajdička, M. Babiak). Ako dramaturg či režisér dostal k týmto dramatikom pozvánku nielen v Slovenskom národnom divadle, ale aj v prešovskom DJZ, zvolenskom DJGT, martinskom

vtedy DSNP i trnavskom DJP. Keď toto zosúladiť s jeho historickými a edičnými prácami, možno oprávnené povedať, že Ján Sládeček je u nás jedným z tých, ktorí najradšej a s veľkým rozhľadom udržiavajú líniu slovenského národného divadla opretého predovšetkým o domácu literatúru. Na tom nič nemení ani fakt, že Sládeček nie je v umeleckej tvorbe nasledovníkom zacharovského lúbezného divadla z 50. a 60. rokov 20. storočia, ale ide skôr v línii Jamnického analytického, neraz i kritického ba až groteskného divadla, prispôsobeného koncu 20. storočia. Ako režisér nie je ani nasledovníkom borodáčovského psychologického realizmu, avšak, čo je zaujímavé, na druhej strane, v dramaturgickej oblasti akoby si zobral aj podnety z borodáčovskej dramaturgie. Napríklad v náklonnosti nielen k slovenskej, ale aj slovanskej dramatiky. Pre pravdu musím povedať, že dramaturg si niekedy sám nemôže vybrať, pracuje s tým, čo mu prideli vedenie divadla, alebo si vyberie režisér, avšak aj tak to vzťahujem a aj naňho – v dlhom rade dramaturgovaných a inscenovaných diel nemožno nevidieť u Sládečka okrem slovenskej aj slovanskú líniu: F.X. Šalda, F.M. Dostojevskij, A.N. Ostrovskij, A.P. Čechov, M. Krleža, A. Geľman, M. Gorkij, L. Simovič, B. Nušič. Zo svetovej drámy, komédie i tragédie, ak sa k nej dostane, tak sú to najviac tiež osobnosti staršieho divadla tzv. veľkej drámy: O. Wilde, G.B. Shaw, E. O'Neill, W. Shakespeare, Euripides, H. Ibsen a i.

A z toho nepriamo vyplýva ešte jedna črta. Sládeček takmer nepracuje s našimi ani cudzími mladšími autormi. Napríklad nedá sa povedať, že by bol objaviteľom, alebo že by vypiplal nejakého nového slovenského dramatika – možno s čiastočnou výnimkou Petra Kováčika, ktorého prevzal od Antona Kreta.

Niečo podobné môžeme povedať nielen o umeleckej, ale aj o jeho historiografickej, edičnej aj publicistickej činnosti. Pripomeňme si tu na ukážku, okrem už spomenutých, niektoré z jeho významnejších štúdií: Neznáma hra Jozefa Hollého, Divadelné osudy slovenskej dramatickej klasiky, Divadlo ako dokument doby, Moje stretnutie s Palárikom, Je idea ND v 21. storočí mŕtva?, Osudy dramatiky a dramatika I. Stodolu.

Ako umelecké dielo predkladá Sládeček svoju réžiu a dramaturgiu hry G. Neveuxa Žaloba proti neznámemu. Uviedol ju Moravskom divadle v Olomouci 24.2.2012. Trocha sa tento výber vymyká z toho, čo som tu povedal, možno ho viedlo k tomu nielen presvedčenie, že sa mu inscenácia vydarila, ale aj to, že chcel poukázať na presah svojej činnosti mimo Slovenska. Alebo to bolo preto, že práve túto hru uviedlo SND v roku 1947, v období dramaturgovania J. Felixa, čom sám vo svojej inauguračnej prednáške Sládeček hovorí? Inscenovanie v Olomouci vykazuje až 10 ohlasov v českých a moravských médiách, žiaľ, ani jeden na Slovensku, čo by som však nedával za vinu Jánovi Sládečkovi. Ale pokojne mohol ako svoje dielo predstaviť aj prešovskú Betu kde si? Alebo mohol predstaviť sadu palárikovských inscenácií, ktorá je naozaj, aj

v slovenskom kontexte rozsiahla. Pravda však je, že väčšinou v prípade inscenovania J. Palárika už ide o staršie uvedenia, takže chápem, že siahol po niečom aktuálnom, a tým rozšíril svoj diapazón aj o hru nesporne úvahovú, polemickú, čo len potvrdzuje jeho zrelú režijnú ruku.

Určite aj pre celkovú svoju inklináciu si Ján Sládeček zvolil za inauguračnú prednášku tému z dejín nášho divadla: Úskalia dramaturgie a osudy dramaturgov činohry SND v období dvoch totalít (1939-1989). Vo výstižných skratkách prejde chronologicky jednotlivé obdobia dramaturgie SND a robí charakteristiky nielen ich umeleckej a organizačnej práce, ale nachádza aj politické súvislosti ich činnosti, ako aj súvislosti vnútrošuborové. V prvej časti prednášky pristupuje k téme cez etapy dramaturgov (F. Hoffmanna, J. Sedláka, J. Felixa), neskôr, od 50. rokov robí svoj výklad aj cez vedúce režisárske a herecké osobnosti (J. Budský, J. Rozner, R. Mrlián, M. Huba, M. Mayerová, J. Kákoš, A. Kret, J. Slezáček, I. Petrovický). Tu by sa žiadalo azda viac zjednotiť členenie prednášky – ak dejiny dramaturgie, tak sa toho pridržať. V jednotlivých etapách Sládeček rekonštruje vcelku spoľahlivo hlavný prínos každého analyzovaného dramaturga, ako aj dobové súvislosti. Dobré sa mi vidí ocenenie a vyvážený pohľad na F. Hoffmanna. Pri J. Sedlákovi pociťujem však akýsi Sládečkov komentatívny odstup, akoby mal byť tento vtedy mladý dramaturg nezrelý čo nesamostatný, hoci J. Sládeček musí konštatovať, že Sedlák uviedol v ťažkých časoch po salzburgskom diktáte na javisko v slovenských premiérach naozaj veľké mená európskej drámy. A aj zo slovenskej dramatiky sa podieľal neraz na takých, ktoré pre svoju názorovú nezávislosť ešte aj dnes patria k ozdobe repertoáru tamtej doby. Myslím hlavne na Stodolových Mravcov a svrčkov, ale hlavne na Zvonov Tanec nad plačom a svojím spôsobom aj na Poničanových Štyroch. Z nemeckej drámy na Schillerovom Viliamovi Tellovi a Kleistovom Rozbitom džbáne.

Oceňujem, že Sládeček mimoriadne vyzdvihol dramaturgiu Jozefa Felixa, ktorá je akoby stále, aj napriek úsiliu hlavne Júliusa Pašteku, primálo viditeľná. Rovnako spoľahlivo sa opisujú turbulencie po roku 1948-1949 a v ďalších desaťročiach. Možno však predsa len pre štýlovú čistotu textu prednášky, by bolo lepšie skryť jemnú iróniu Sládečka v prípade niektorých vedúcich osobností novej totality – R. Mrliana a čiastočne aj J. Kákoša, nie pre to, že by si ju aj nezaslúžili, ale preto, aby sme verili chladnej objektívnosti Sládečkovho výkladu.

Ak by som potreboval byť polemický, asi by som sa zastavil pri tom, či Margita Mayerová bola naozaj pokračovateľkou dramaturgie Jozefa Felixa. Všeobecne azda aj áno – v spomínanej europeizácii. Avšak Felix bol ešte dramaturgom veľkej humanistickej literatúry, kým Mayerová už patrila do doby absurdnej drámy, grotesky, poznania ničoty, ktorú priniesol nukleárny svet. Spomeňme, teraz bez ohľadu na to, či daný text dramaturgovala práve ona, alebo nie, že sa v jej

časoch v SND uvádzali A. Miller, E. Albee, rozhnevaný J. Osborne, V. Havel, L. Smoček a ešte aj v roku 1969 dávnejšie pripravovaný H. Pinter, L. Lahola, kým sa to všetko neskončilo Absolútnym zákazom.

Posledné obdobie dvoch totalít už Sládeček odkrýva nielen z dokumentov, ale aj z autopsie, prináša niektoré zaujímavé informácie zo zákulisia SND, čo je pochopiteľné, lebo sám na určitý čas, ako mladý dramaturg pôsobil v činohre SND.

Vcelku je táto Sládečkova prednáška integrálnou časťou jeho samého. Na nič sa netvári, je otvorenou výpoveďou o starších i novších dejinách SND. V konečnom dôsledku prezrádza aj umelecké ašpirácie Sládečka ako režiséra a dramaturga. Jeho vnímanie divadla by sme mohli pomenovať ako klasické chápanie divadla ako inštitúcie, ktorá má viesť k lepšiemu čo je v nás, k veľkým osobnostiam divadla, kde dodnes, hoci možno skryto, existujú akési nevyslovené záväzky voči divadelným otcom a dedom. Tomuto zasvätil Ján Sládeček svoj profesionálny život a keď aj sám nie je na úrovni tých absolútnych vrcholov pomysleného divadelného pamätníka, hľadá a nachádza si svoje miesto na schodoch, stúpajúcich k nemu.

Preštudoval som si predbežné podklady k inaugurácii a nezistil som pochybenia v dokumentoch, preto na základe všetkého, čo som tu uviedol, odporúčam inauguráciu Jána Sládečka.

Marianka, 20.2.2017

Prof. PhDr. Miloš Mistrík, DrSc.